

Věc C-909/19**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

11. prosince 2019

Předkládající soud:

Curtea de Apel Iași (Rumunsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

3. prosince 2019

Odvolatel:

BX

Odpůrkyně:

Unitatea administrativ-teritorială D.

Předmět původního řízení

Odvolání podané ze strany BX proti rozsudku Tribunalul Vaslui (soud prvního stupně ve Vaslui, Rumunsko) ze dne 11. dubna 2019, kterým byla zamítnuta žaloba vůči Unitatea administrativ-teritorială D. (územní samosprávný celek D.), jejímž předmětem bylo uložení povinnosti k zaplacení mzdových pohledávek za povinnou účast na kurzech odborné přípravy uskutečněných po běžné pracovní době.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Na základě článku 267 SFEU se žádá o výklad čl. 2 bodů 1 a 2 a článků 3, 5 a 6 směrnice 2003/88/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby, jakož i čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie.

Předběžné otázky

1. Musí být ustanovení čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby vykládána v tom smyslu, že „pracovní dobu“ představuje časové období, během něhož pracovník navštěvuje kurzy odborné přípravy nařízené po skončení běžné pracovní doby, a to v sídle poskytovatele služeb odborné přípravy, mimo pracoviště pracovníka a aniž by plnil služební úkoly?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku, musí být ustanovení čl. 31 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie a ustanovení čl. 2 bodu 2, článku 3, článku 5 a článku 6 směrnice 2003/88/ES vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, která, ačkoli stanoví potřebu odborné přípravy zaměstnance, neukládá zaměstnavateli povinnost dodržovat dobu odpočinku zaměstnance, a to pokud jde o časový interval, v němž jsou uskutečňovány kurzy odborné přípravy?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva a judikatura Soudního dvora

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), čl. 31 odst. 2;

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby, čl. 2 body 1 a 2 a články 3, 5 a 6;

Rozsudky ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další, C-397/01 až C-403/01, EU:C:2004:584; ze dne 21. února 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82; ze dne 3. října 2000, Simap, C-303/98, EU:C:2000:528; ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717; ze dne 14. října 2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609; ze dne 9. září 2003, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437; ze dne 1. prosince 2005, Dellas a další, C-14/04, EU:C:2005:728; ze dne 11. ledna 2007, Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23 a ze dne 4. března 2011, Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122; rozsudky ze dne 10. září 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578; ze dne 9. července 2015, Komise v. Irsko, C-87/14, EU:C:2015:449, jakož i ze dne 14. května 2019, CCOO, C-55/18, EU:C:2019:402.

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva a judikatura

Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii (zákon č. 53/2003 o zákoníku práce), ve znění použitelném na skutkové okolnosti věci. Podle uplatňovaných ustanovení je pracovní dobou jakákoli doba, během níž zaměstnanec vykonává svou práci, je k dispozici zaměstnavateli a vykonává své úkoly nebo povinnosti v souladu s ustanoveními individuální pracovní smlouvy, použitelné kolektivní pracovní smlouvy nebo platných právních předpisů. Běžná délka pracovní doby je 8 hodin denně a 40 hodin týdně, přičemž práce vykonaná nad rámec této doby se považuje za přesčas. Přesčas je kompenzován placenými volnými hodinami v následujících

60 kalendářních dnů po jeho odpracování. Za těchto podmínek má pracovník nárok na odměnu odpovídající hodinám odpracovaným nad rámec běžné pracovní doby.

Pokud jde o účast na odborné přípravě, tak pokud je tato odborná příprava vyžadována zaměstnavatelem, nese veškeré náklady vyplývající z této účasti zaměstnavatel. Po celou dobu odborné přípravy zaměstnanec požívá všech mzdových nároků, na které má právo.

Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 96/2016 pentru aprobarea criteriilor de performanță privind constituirea, încadrarea și dotarea serviciilor voluntare și a serviciilor private pentru situații de urgență (Vyhláška ministra vnitra č. 96/2016 o schválení kritérií výkonu týkajících se založení, uspořádání a poskytování dobrovolných služeb a soukromých služeb tísňové služby, ve znění použitelném na skutkové okolnosti věci (dále jen „vyhláška č. 96/2016“). Na základě ustanovení této vyhlášky musí mít vedoucí tísňové služby zvláštní kvalifikaci nebo profesní dovednosti osvědčené podle platných právních předpisů a musí získat povolení od příslušných orgánů. Správní orgány jsou povinny tuto vyhlášku provést.

Ordonanța Guvernului României nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților (legislativní nařízení rumunské vlády č. 129/2000 o odborné přípravě dospělých osob), ve znění použitelném na skutkové okolnosti věci. Podle této vyhlášky přísluší zaměstnancům po dobu, po kterou se účastní programů odborné přípravy financovaných zaměstnavateli, mzdové nároky stanovené individuální pracovní smlouvou za běžnou pracovní dobu.

Legea cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice (rámcový zákon č. 153/2017 o odměňování zaměstnanců placených z veřejných prostředků). Článek 21 tohoto zákona stanoví, že přesčasy odpracované nad rámec běžné pracovní doby, jakož i práce vykonané během dnů odpočinku v týdnu, jsou kompenzovány placenými volnými hodinami v 60 kalendářních dnech následujících po jejich odpracování. Není-li kompenzace prostřednictvím placených volných hodin možná, budou přesčasy odpracované nad rámec běžné pracovní doby proplaceny v průběhu následujícího měsíce, a to s příplatkem 75 % základní mzdy, který odpovídá odpracovaným přesčasovým hodinám.

Decizia din 12 ianuarie 2010 a Curții de Apel Ploiești (rozhodnutí odvolacího soudu Ploješti ze dne 12. ledna 2010, Rumunsko), podle kterého zaměstnanec nemá v případě účasti na kurzech odborné přípravy nárok na náhradu za přesčasy nebo na příplatek za přesčasy. Doba vztahující se k odborné přípravě nespadá do výpočtu pracovní doby zaměstnance a tudíž bez ohledu na dobu věnovanou odborné přípravě má uvedený pracovník nárok pouze na odměnu odpovídající běžné pracovní době.

Decizia din 4 octombrie 2016 a Curții de Apel Iași (rozhodnutí odvolacího soudu v Jasech ze dne 4. října 2016, Rumunsko), podle kterého je zaměstnavatel povinen přiznat příplatek k základní mzdě za přesčasy odpracované nad rámec běžné pracovní doby, kdykoli se ukáže, že, při zohlednění způsobů, kterými stanoví a organizuje činnost, a kontinuity a opakovatelnosti určité vnitrostátní právní úpravy, zaměstnavatel přijal, podpořil nebo dokonce systematicky určil odpracování přesčasu. Jednoduché porušení formálních požadavků na přesčasy nemůže založit vyloučení odpovědnosti ve prospěch zaměstnavatele.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 Odvolatel-žalobce (dále jen „žalobce“) je zaměstnancem odpůrkyně-žalované (dále jen „žalovaná“) v postavení hasiče v rámci Dobrovolné tísňové služby. Žalovaná je územním samosprávným celkem.
- 2 Na základě některých vnitrostátních ustanovení, a zejména vyhlášky č. 96/2016, žalovaná požádala žalobce o absolvování odborné přípravy ke specializaci jako vedoucí výše uvedené služby. Za tímto účelem žalovaná uzavřela dne 22. února 2017 smlouvu se společností specializovanou na služby odborné přípravy (Euroasia SRL), přičemž konečným příjemcem těchto kurzů byl žalobce. Náklady spojené s touto přípravou nesla žalovaná.
- 3 Pro získání specializace jako vedoucí dobrovolné tísňové služby byl žalobce povinen absolvovat 160 hodin odborné přípravy. Žalobce navštěvoval kurzy v období mezi 4. březnem 2017 a 11. dubnem 2017 na jiném místě, než je místo jeho bydliště, podle rozvrhu stanoveného společností Euroasia SRL, zejména od pondělí do pátku od 15:00 do 20:00, jakož i během víkendu.
- 4 Poté, co žalobce úspěšně absolvoval kurzy, žalovaná požádala příslušné orgány o vydání povolení k zařazení žalobce do funkce vedoucího dobrovolné tísňové služby v rámci žalované.
- 5 Ze 160 hodin odborné přípravy žalobce absolvoval 124 hodin mimo rámec běžné pracovní doby. Žalobce nepožádal ani nevyužil dovolenou na odbornou přípravu a požaduje zaplacení mzdy odpovídající výše uvedeným 124 hodinám.
- 6 Za tímto účelem podal žalobce žalobu k Tribunalul Vaslui (soud prvního stupně ve Vaslui), která však byla zamítnuta rozsudkem ze dne 11. dubna 2019. Tento soud v podstatě uvedl, že účast na kurzu odborné přípravy nespadá pod pojem „práce“ ve smyslu vnitrostátních právních předpisů, ani pod pojem „pracovní doba“ ve smyslu směrnice 2003/88. Kromě toho, i pokud by bylo připuštěno, že účast na takovémto odborném kurzu představuje „pracovní dobu“, tak s ohledem na ustanovení článku 21 zákona č. 153/2017 lze zaplacení přesčasových hodin v rozpočtovém systému uskutečnit pouze tehdy, pokud byly výslovně nařízeny nadřízeným a pouze pokud není možná náhrada prostřednictvím odpovídajícího volného času. V projednávané věci tedy nebyl předložen důkaz o existenci výslovného požadavku na odpracování přesčasů.

- 7 Proti tomuto rozsudku podal žalobce odvolání k předkládajícímu soudu.

Základní argumenty účastníků původního řízení

- 8 **Žalobce** má za to, že má právo na odměnu za přesčasy odpracované v rámci povinné účasti na kurzech odborné přípravy nad rámec běžné pracovní doby. Žalobce tvrdí, že pokud by nenavštěvoval kurz mimo pracovní dobu, zaměstnavatel by jej přinutil k nahrazení nákladů na odbornou přípravu.
- 9 **Žalovaná** tvrdí, že nároky žalobce jsou neopodstatněné, neboť podle vnitrostátních právních předpisů se přesčas odpracovaný nad rámec běžné pracovní doby a práce vykonaná v den odpočinku v týdnu kompenzují výhradně prostřednictvím odpovídajícího volného času. Žalobce však nepředložil žádnou žádost o náhradu v podobě volného času za přesčas, který si nárokuje.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 10 Podle předkládajícího soudu, ačkoli mzda zaměstnance zůstává otázkou vnitrostátního práva, řešení tohoto sporu vyžaduje, aby byla z hlediska unijního práva nejdříve zjištěna právní povaha doby, kterou pracovník věnuje odborné přípravě mimo obvyklé pracoviště, a to na žádost a ve prospěch zaměstnavatele, nad rámec běžné pracovní doby v pracovní dny a dny odpočinku v týdnu.
- 11 **Pokud jde o první otázku**, s ohledem na podmínky stanovené v čl. 2 bodě 1 směrnice 2003/88 soud prvního stupně shledal, že účast na odborné přípravě nespadá pod pojem „práce“, jelikož během odborné přípravy se žalobce nenacházel ani na pracovišti, ani nebyl k dispozici zaměstnavateli. Předkládající soud nicméně uvádí, že judikatura Soudního dvora věnuje větší pozornost nuancím, neboť se v ní uvádí, že kvalifikace doby přítomnosti zaměstnance na pracovišti jako „pracovní doby“ ve smyslu směrnice vyplývá výhradně z jeho povinnosti být k dispozici svému zaměstnavateli. Rozhodujícím faktorem je skutečnost, že pracovník je povinen se zdržovat na místě určeném zaměstnavatelem a být mu k dispozici, aby mohl v případě potřeby okamžitě vykonat příslušné plnění.
- 12 Z judikatury Soudního dvora dále vyplývá, že možnost pracovníků organizovat si čas bez vážných překážek a věnovat se vlastním zájmům, je skutečností, která by mohla prokázat, že posuzovaná doba nepředstavuje pracovní dobu ve smyslu směrnice 2003/88.
- 13 V důsledku toho se předkládající soud s odkazem na stanovisko generálního advokáta Y. Bota ve věci Komise v. Irsko (C-87/14, EU:C:2015:192) domnívá, že v souladu se systémem zavedeným unijním zákonodárcem zaujal Soudní dvůr binární přístup, na základě kterého to, co nespadá do pojmu „pracovní doba“, spadá do pojmu „doba odpočinku“ a naopak. Takový specifický vzájemně závislý a komutativní systém by tedy vedl k závěru, že doba věnovaná odborné přípravě

na žádost zaměstnavatele, jelikož doba není k dispozici zaměstnanci, představuje pracovní dobu.

- 14 Tento závěr však z judikatury Soudního dvora jednoznačně nevyplývá. V rozsudku Komise v. Irsko (C-87/14, EU:C:2015:449) tak Soudní dvůr uvedl, že „okolnost, na kterou poukazuje Komise, že jsou hodiny vzdělávání A a B vyžadovány ‚vzdělávacím programem‘ a probíhají v místě určeném ‚tímto programem‘, neumožňuje dospět k závěru, že [nemocniční sekundární lékaři] jsou nuceni být fyzicky přítomni v místě určeném zaměstnavatelem a být mu zde k dispozici, aby mohli v případě potřeby okamžitě odvést odpovídající pracovní výkon [...]“.
- 15 V důsledku toho Soudní dvůr nepřijal názor generálního advokáta, podle kterého „vyloučení hodin vzdělávání [nemocničních sekundárních lékařů] z pojmu ‚pracovní doba‘ ve smyslu čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88 je [...] v rozporu s touto směrnicí, neboť spočívá na myšlence, že [nemocniční sekundární lékaři] nevykonávají činnost nebo neplní úkoly ve smyslu tohoto ustanovení, věnují-li se vzdělávání, které vyplývá z programu stanoveného institutem schváleným za tímto účelem“.
- 16 V důsledku toho dospěl podle předkládajícího soudu Soudní dvůr k závěru, že doba věnovaná odborné přípravě nemocničních sekundárních lékařů podle všeho nespĺňuje podmínky stanovené v definici pracovní doby podle čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88.
- 17 V projednávané věci však účast na odborné přípravě, uskutečněná z podnětu zaměstnavatele, po běžné pracovní době, na jiném místě, než je místo bydliště žalobce, představuje zásah do úplného a neomezeného výkonu práva na odpočinek, neboť pracovník snáší omezení, které vyplývá, z geografického a časového hlediska, z nutnosti absolvovat výše uvedený kurz. Tato činnost totiž nepochybně spadá do realizace úplného výkonu profesní činnosti, neboť je určena potřebou získat povolení jakožto vedoucí tísňové služby. V důsledku toho nelze dobu věnovanou odborné přípravě považovat za splňující podmínky stanovené v definici doby odpočinku ve smyslu čl. 2 bodu 2 směrnice 2003/88.
- 18 Předkládající soud zdůrazňuje, že na projednávanou věc nejsou *ratione temporis* použitelná ustanovení článku 13 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1152 ze dne 20. června 2019 o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii.
- 19 **Pokud jde o druhou otázku**, v případě, že by Soudní dvůr rozhodl, že doba věnovaná vzdělávání pracovníka nespĺadá do působnosti čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88, má předkládající soud s odkazem na rozsudek ze dne 14. května 2019, CCOO, C-55/18, EU:C:2019:402, body 40 - 43, za to, že je třeba dospět k závěru, že ustanovení čl. 31 odst. 2 Listiny, jakož i čl. 2 bodu 2, článků 3, 5 a 6 směrnice 2003/88 brání jakémukoli zasahování do volného výkonu denního a týdenního

odpočinku pracovníka, a to i pokud jde o vedlejší, pomocné nebo související úkoly s pracovním poměrem, jako jsou úkoly, které jsou vlastní odborné přípravě.

- 20 V tomto smyslu dichotomie ohledně doby zaměstnance provedená směrnicí mezi pracovní dobou a dobou odpočinku souvztažně znamená dvojí klasifikaci hmotněprávních povinností uložených zaměstnavateli, a přesněji povinnost dodržovat pracovní dobu a povinnost dodržovat dobu odpočinku.
- 21 Z judikatury Soudního dvora tedy vyplývá, že v případě porušení povinnosti dodržovat průměrnou týdenní pracovní dobu se zaměstnanec může dovolávat unijního práva, aby z titulu odpovědnosti orgánů dotčeného členského státu získal náhradu újmy vzniklé v důsledku porušení tohoto ustanovení (rozsudek ze dne 25. listopadu 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717).
- 22 Rumunský zákon nestanoví řešení v případě, že kurzy odborné přípravy jsou navštěvovány mimo běžnou pracovní dobu a neukládá zaměstnavateli žádnou povinnost, pokud jde o časový interval odborné přípravy, ani žádný typ omezení spojeného s dodržováním týdenní pracovní doby.
- 23 V této souvislosti a vzhledem k tomu, že členské státy mají povinnost zajistit užitečný účinek ustanovení směrnice a stanovit prostředky zaměřené na dodržování minimálních denních a týdenních dob odpočinku zaměstnanců, považuje předkládající soud za nezbytné, aby Soudní dvůr rozhodl, zda výše uvedená ustanovení brání takové vnitrostátní právní úpravě, která, ačkoli stanoví potřebu odborné přípravy zaměstnance, neukládá zaměstnavateli povinnost dodržovat dobu odpočinku zaměstnance, a to pokud jde o časový interval, v němž jsou uskutečňovány kurzy odborné přípravy.